

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЮВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ПРОЦЕСІВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проаналізовано моделювання комунікативних процесів, чинники та ознаки. Розглядається теорія ігор як оптимальна для моделювання комунікації в економіці та політиці.

Ключові слова: моделювання комунікативного процесу, комунікативний процес, чинники та ознаки комунікативних процесів, теорія ігор, модель Чакотіна, передвиборча агітація.

Abstract

Modeling of communication processes, factors and features is analyzed. Game theory is considered optimal for modeling communication in economics and politics.

Keywords: communication process modeling, communication process, factors and features of communication processes, game theory, model of Chakotina, pre-election agitation.

Моделювання давно стало невід'ємним елементом системного мислення. Потрібно відзначити, що моделі розглядаються як спрощені теорії, що дозволяють вивчати взаємозв'язки між різними суб'єктами комунікації. Важливим є те, що моделюються раціональні процеси, вони піддаються аналізу і прогнозуванню. Тому актуальним є вивчення особливостей моделювання комунікативних процесів, зокрема, у сфері політики.

Почнемо з того, що взагалі метод моделювання пов'язаний з побудовою штучних, ідеальних, уявних об'єктів, ситуацій, що має відносини і елементи, схожі з відносинами і елементами реальних процесів, зокрема, політичних. Думка більшості сучасних учених зводиться в основному до того, що початок політичного моделювання був покладений в роботі Л. Річардсона «Математична психологія війни», виданої в 1919 р.. З тих пір моделювання пройшло багато етапів свого розвитку [1].

Швидкому впровадженню моделювання, зокрема, математичного, в західній політичній науці сприяло широке застосування методів, раніше відпрацьованих економістами. Так, важливими інструментами моделювання політичних процесів є теорії прийняття рішень, оптимізації й теорія ігор. Ми зосередимо більше уваги на теорії ігор.

Перш за все, щодо теорії прийняття рішень, то в багатьох випадках використовуються результати економічного аналізу. Якщо простіше, то згадана теорія базується на так званій гіпотезі про раціональну поведінку політичного гравця, яка полягає в тому, що він вибирає саме те рішення, яке йому найбільш вигідне в даний момент. Наприклад, мінімум витрат того чи іншого ресурсу (часу, фінансів), або максимум тих чи інших політичних характеристик (кількості отриманих голосів, результат лобіювання тощо) [1].

В зв'язку з цим необхідно згадати ім'я А. Даунса, який створив теорію суспільного вибору і моделювання, що адаптувало цей метод до вивчення суспільно-політичних процесів. Щодо теорії оптимізації, то її завданням є формування політичних моделей, які забезпечують політика описом механізмів і технологій, досягнення поставлених ним цілей за умови існування обмежень.

З урахуванням переваг і недоліків моделювання комунікації, виділимо головні вимоги до створення її моделей. Комунікативний процес - це осмислений процес засвоєння і переробки інформації при взаємодії двох і більше осіб з використанням різних каналів (усного мовлення, письма, електронних засобів тощо) і за допомогою різних комунікативних засобів (вербальних, невербальних та ін.). Цей процес може набувати різних форм в залежності від кількості учасників, їх цілей, каналів взаємодії, засобів, стратегій тощо [1; 2].

Звідси і велика кількість моделей комунікації, представлених у науковій та навчальній літературі. Слід мати на увазі, що моделі процесів комунікації використовуються, по-перше, як метод дослідження, як концептуальний засіб, основною метою якого є пояснення комунікативних процесів; по-друге, як схематизоване, спрощене відображення реального комунікативного процесу, як

інструмент, необхідний, в першу чергу, для управління модельованим процесом [3, с. 126]. Таким чином, модель може використовуватися в якості алгоритму, що задає рамки і послідовність реалізованих кроків.

Оскільки процес комунікації розгортається в просторі і в часі, то у самій її стратегії закладено обігрування (одомашнення) простору і часу, то ці характеристики в моделях також необхідно враховувати. Якщо ми введемо в них просторову і часову характеристики, то можемо отримати чотири групи моделей соціальної комунікації: лінійну, циклічну, вільного вибору і мережеву. Причому в різних групах простір і час використовуються і розгортаються в комунікаціях по-різному.

Моделювання комунікативного процесу повинно містити такі чинники та ознаки [4]:

- продуманість теми майбутньої комунікації;
- спокійне середовище, яке спрямовується на комунікативний акт;
- застосування вербальних та невербальних жестів;
- для ефективної комунікації потрібно бути не лише відмінним оратором, а відповідно й слухачем;
- застосування дипломатичної мови;
- при моделюванні комунікації потрібно стати дзеркалом для себе, відповідно, можливо краще зрозуміти співрозмовника;
- при моделюванні, потрібно обов'язково не забувати про вміння вислухати.

Звернемося до моделі Чакотіна, завдяки якій закладено своєрідну модель людини і суспільства. Чакотін виділяв чотири рефлексії людини, на яких тримається пропаганда: агресивний, сексуальний, захисний та харчовий. Для нього людина була істотою, що керувалася інстинктами й почуттями більше, аніж розумом. Пропаганда для Чакотіна - це повтор гасел, що стосувались інстинктів та почуттів людини. Комунікативний процес зводився до одновекторності й спрямованості на великі групи - масу, яка мала перетворюватися у «потрібну публіку» способом передачі дозованої інформації та нав'язування ідеологічних смислів, що підкріплювалися життєвими рефлексіями людини [3].

Ми можемо побачити ефективність моделі Чакотіна на прикладі передвиборчої агітації 2019 році, теперішнього Президента України Володимира Зеленського. В його передвиборчих гаслах йшлося не про нього самого, а про систему цінностей та бажання народу. В результаті люди обрали «особистість». Отже, комунікація є процесом як раціональним, так і нерациональним. Моделюють взаємодію переважно в сфері політики та економіки. Підсумовуючи вищезазначене, можна констатувати, що математичні моделі допомагають отримати об'єктивні висновки із деякої множини вихідних припущень. Крім того, світ політики досить прогнозований, а тому висновки, отримані від математичних моделей, витримали емпіричну перевірку на валідність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Денисюк С. Г., Корнієнко В.О., Слободянюк А.В. «Персоніфікація» vs «репутація» у політичному контексті математичного моделювання виборчих переваг. *European Political and Law Discourse*. 2016. Vol. 3, iss. 2. P. 165-171.
2. Денисюк С. Г. Математичне моделювання та побудова проведення майбутніх президентських виборів в Україні. Нова парадигма: журнал наукових праць [голов. ред. В. П. Бех]. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. Вип. 78. С. 107–115.
3. Основні теорії комунікації / Під ред. М.А. Василика. Москва: Гарда-ріки, 2003.
4. Як зробити будь-яке спілкування корисним і приємним? URL: <https://salid.ru/stati/metody-effektivnoj-kommunikacii-psixologiya-obshheniya>

Лагодич Назар Романович – студент групи ІГМ-176, факультет машинобудування та транспорту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: lgm.17b.lagodich@gmail.com

Науковий керівник: **Денисюк Світлана Георгіївна** - доктор політичних наук, професор, професор кафедри суспільно-політичних наук, проректор з науково-педагогічної роботи і соціальних комунікацій ВНТУ, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: denisyuk@vntu.edu.ua

Lagodich Nazar R. - student of group ІГМ-176, Faculty of Mechanical Engineering and Transport, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: lgm.17b.lagodich@gmail.com.

Supervisor: **Svitlana Denysiuk** – Doctor of Political Science, Professor, Professor of the Department of Social and Political Science, Vice-Rector of Scientific and Pedagogical Work and Social Communication, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsia, e-mail: denisyuk@vntu.edu.ua